

Література

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.97 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України — 1997. — № 24. — Ст. 170.
2. Про закупівлю товарів, робіт та послуг: Закон України від 22.02.2000 № 1490-III // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 20. — Ст. 148.
3. Социальный заказ в Одессе: Сб. актов местного самоуправления Одес. гор. совета. — О., 2000. — С. 3.
4. Социальный заказ в Украине. Ч. 2. Правовой аспект / А. С. Крупник, В. И. Брудный и др. — О.: Ассос. поддержки гражданских инициатив «Ковчег», 2000. — 54 с.
5. Про об'єднання громадян: Закон України від 16.06.92 № 2460-12 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 34. — Ст. 504.
6. Про благодійність та благодійні організації: Закон України від 16.09.97 № 531/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 46. — Ст. 292.
7. Крупник А. С. Правові засади соціального замовлення // Держава і право. — 2002. — Вип. 17. — С. 460–461.
8. Про соціальне замовлення: Законопроект України від 24.05.2001 № 7332.

УДК 351.851

*О. М. Алікова***ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ**

Державне керівництво фізичною культурою і спортом має певні специфічні ознаки. Їхній аналіз необхідний для того, щоб виявити сутність і сформулювати саме поняття державного керування розглянутою сферою і галузеві особливості керівництва фізичною культурою і спортом.

Насамперед, варто підкреслити, що через державне керівництво реалізується діяльність держави з розвитку фізичної культури і спорту. Ця діяльність різноманітна, відрізняється великою масштабністю, обсягом управлінських функцій. У державному керівництві виражаються інтереси всього суспільства. Воно поєднує, координує всю роботу з фізичної культури і спорту в масштабі країни і забезпечує розвиток науково обґрунтованої системи фізичного виховання населення.

Для повсякденного виконання діяльності держави з розвитку фізичної культури і спорту створюється спеціальний апарат, що здійснює від імені держави керівництво в суспільстві. Діяльність держави з розвитку фізичної культури і спорту здійснюється за допомогою системи органів. Останні організують розроблення і проведення таких заходів, які безпосередньо пов'язані із широким залученням громадян у систематичні заняття фізичною культурою і спортом, розвитком спорту високих досягнень, організацією науково-дослідної роботи, розвитком матеріально-технічної бази фізкультурного руху, підготовкою фахівців і т. д. Центральним органом керівництва фізичною культурою і спортом в Україні є створене у лютому 2005 р. Указом Президента України Міністерство у справах молоді та спорту [1].

Державне керівництво фізичною культурою і спортом має певну, ясну мету, для досягнення якої використовуються відповідні форми і методи рішення завдань, що стоять перед органами управління. Ціль державного керівництва в сфері фізичної культури і спорту — реалізація державної політики в цій сфері, впровадження фізичної культури і спорту в повсякденний побут народу України [2]. Ціль виступає фактором, що спрямовує діяльність органів керівництва [3].

Серцевину керування утворює багатобічна організуюча діяльність державних органів керівництва фізичною культурою і спортом, що опираються у своїй діяльності на правові норми — законні й підзаконні акти, тобто керівництво в розглянутій системі носить правовий характер.

За допомогою нормативного регулювання, координації, стимулювання і контролю держава через систему її органів направляє діяльність спортивних організацій і поведінку громадян у сфері фізичної культури і спорту відповідно до завдань державного будівництва, забезпечує правильне сполучення суспільних і особистих інтересів [4].

У правових нормах закріплюються принципи керівництва фізичною культурою і спортом в Україні, система і правове становище державних органів керівництва фізичною культурою і спортом і діяльність громадських організацій у цій галузі, правова основа форм, методів і напрямків діяльності органів управління [5]. До специфічних рис системи керівництва фізичною культурою і спортом потрібно віднести наявність значного числа нормативних актів, виданих суспільними органами управління фізичною культурою і спортом на основі прав, делегованих їм державою.

Правовими нормами визначена організація роботи з фізичної культури і спорту серед населення (масового фізичного виховання, проведення учбово-тренувальних занять, спортивних змагань і т.д.), спорту високих досягнень, правове становище органів управління, регламентується діяльність спортивних організацій. Все це створює юридичну базу керівництва, що забезпечує в сполученні з актами суспільних органів оптимальний розвиток фізичної культури і спорту.

Державне керівництво фізичною культурою і спортом є виконавчою діяльністю. Органи керування забезпечують практичне проведення в життя рішень органів державної влади, місцевого самоврядування з питань розвитку фізичної культури і спорту. Це здійснюється шляхом як безпосередньої організації фізкультурно-масової і спортивної роботи серед окремих контингентів населення, так і координації всієї роботи з фізичної культури і спорту на певній адміністративно-територіальній одиниці (район, місто, область і т.д.). Завдання виконавчого характеру апарат керівництва вирішує в процесі безпосереднього керівництва спортивними організаціями, що перебувають у його веденні. Останні становлять матеріальну основу галузевого управління фізичною культурою і спортом. Причому апарат управління здійснює вплив на керувані об'єкти постійно.

Державне керівництво фізичною культурою і спортом має юридично-владний характер. Воно виступає однією з конкретних форм практичної реалізації державної волі, процесу здійснення державної влади. Інакше кажучи, держав-

на влада і державне управління тісно взаємозалежні й взаємообумовлені. Тому створювані державою управління і відділи фізичної культури і спорту, що виступають від її імені, наділені необхідними державно-владними повноваженнями. Це дозволяє їм при виконанні головних завдань застосовувати владні приписи, у зв'язку із чим вони характеризуються як виконавчо-розпорядницькі органи держави [6].

Юридично-владні повноваження управлінь та відділів знаходять свій конкретний вияв у різних організаційно-правових формах. Провідною є видання від імені держави юридичних (обов'язкових) актів з питань фізичної культури і спорту. Причому акти, що приймаються, є не тільки юридично обов'язковими, тими або іншими приписами для керованих об'єктів, що знаходяться у розпорядженні, але й можуть містити норми права, тобто обов'язкові правила поведінки, як для установ своєї системи, так і спортивних організацій незалежно від форм власності.

Органи управління фізичною культурою і спортом не тільки приймають юридично обов'язкові акти, але й забезпечують їхнє виконання шляхом застосування заходів виховання, переконання, заохочення, а в необхідних випадках — заходів державного примусу. До того ж вони здійснюють спостереження, нагляд і контроль за дотриманням прийнятих актів.

Як зазначалося, державне керівництво фізичною культурою і спортом ґрунтується на праві, його принципах. У чинність цього органи управління можуть робити лише такі дії, виконувати тільки такі завдання, повноваження, які визначені правом і закріплені у компетенції відповідних органів. Інакше кажучи, повсякденна виконавчо-розпорядницька діяльність органів управління фізичною культурою і спортом здійснюється у суворій відповідності, на основі і на виконання законів, тобто носить підзаконний характер.

Маючи розпорядницькі повноваження, органи управління фізичною культурою і спортом одночасно є й виконавчими органами, тому що вся їхня діяльність ґрунтується на взаємозв'язку виконання законів та інших приписів і застосування із цією метою певних владних розпорядницьких повноважень.

Виконавча і розпорядницька діяльність є основною для органу управління фізичною культурою і спортом. Однак у процесі своєї діяльності їм доводиться виступати і як суб'єкти майнових відносин, регульованих цивільним правом. Найчастіше такі відносини виникають при укладанні цивільно-правових договорів, пов'язаних з орендою спортивних споруд, покупкою спортивного інвентарю і устаткування, надання в прокат спортивних приладів і т.д. Крім цього, для забезпечення своєї основної діяльності — організації і управління фізкультурно-масовою і спортивною роботою — органи управління фізичною культурою і спортом вступають у відносини, що урегульовані іншими галузями права.

Якщо виконавча і розпорядницька діяльність — це своєрідна форма здійснення управління, то організаційна сутність наповнює цю форму специфічним змістом. Виділення організуючого характеру управління показує, чим займаються органи управління фізичною культурою і спортом. Організаційна діяльність у системі управління фізичною культурою і спортом включає в себе

сполучення таких елементів, як координація, регулювання і контроль. Ці елементи є тими основними засадами, за допомогою яких визначаються функції управління фізичною культурою й спортом.

Розгляд елементів організуючої діяльності — координації, регулювання, контролю — в аспекті вдосконалювання всієї системи керівництва фізкультурним рухом вимагає подання цих елементів у повному обсязі в роботі органів керівництва фізичною культурою і спортом.

Усередині системи органів управління виникають відповідні організаційні відносини. Причому останні охоплюють не тільки усі ланки апарату управління фізичною культурою і спортом, але й кожної ланки окремо (визначення структури органу, його компетенції і т.д.). Інакше кажучи, управлінські відносини за своєю природою — відносини організаційні. Поняття «організація» містить у собі одночасно як структурний елемент, так і функціональний. Організація — природне ядро управління, відображає не тільки структуру, але й головним чином динамічний процес управління. Від рівня організаторської роботи залежить якість і успішність виконання завдань, що стоять перед органами управління фізичною культурою і спортом. Різноманітні організаційні дії — поширена форма управлінської діяльності. Без них не обходиться жоден орган виконавчої влади, установа, організація. Організаційні дії можуть здійснюватися як усередині державного органу, так і поза ним [7].

У межах органу виконавчої влади проводяться дії з організації внутрішньої роботи апарату, а саме — розподіл службових обов'язків, заходи щодо оптимального поєднання єдиноначальності та колегіальності, інструктування службовців (роз'яснення мети, змісту, особливостей нормативно-правових актів тощо), встановлення загального та індивідуального режиму роботи, підготовка та проведення засідань, нарад, колегій тощо [8].

Поза апаратом можна виділити такі організаційні заходи, як інспектування спортивних споруд та дотримання правил їх утримання та ін. Інспектування здійснюються не тільки у формі перевірок, вказівок, роз'яснень, а і як інструктування у письмовій та усній формах (підготовка та розсилання інформаційних листів, циркулярів, роз'яснень змісту законодавчих актів і завдань, проведення з цією метою семінарів, інструктивних нарад, практичних занять тощо).

До організаційної форми також відносять організацію та проведення службових нарад, семінарів, засідань; анкетування службовців і громадян з метою урахування громадської думки та коригування управлінської діяльності; надання практичної допомоги тощо.

Розповсюдженою і тому важливою організаційною формою управлінської діяльності є різноманітні засідання: колегій, комісій, рад, які створюються органами виконавчої влади.

Нарада є організаційно-правовою формою діяльності, яка забезпечує колегіальне обговорення завдань і прийняття рішень з їх виконання. Усі наради можна поділити на інформаційні (їх ще називають директивними або інструктивними), оперативні (або диспетчерські) і дискусійні. У сфері управління фізичною культурою і спортом частіше практикуються інформаційні наради, на яких

учасників знайомлять з певними новими відомостями, положеннями й настановами, і дискусійні наради як найдемократичніший за структурою вид нарад. На таких засіданнях кожен може вільно висловити свою думку, навіть якщо вона розходиться з думкою керівника чи більшості. Саме на таких нарадах народжуються справді конструктивні рішення важливих проблем.

Семінари проводяться з метою підвищення ділової кваліфікації і надання методичних консультацій з питань законодавства і управлінської діяльності державних службовців. На жаль, останнім часом всеукраїнські семінари-наради з питань фізкультури і спорту відбуваються дуже рідко: останній відбувся у 2000 р. у м. Донецьку [9].

На основі сказаного можна прийти до висновку, що державне управління фізичною культурою і спортом є цілеспрямованим, що організує вплив спеціального виконавчо-розпорядчого апарату на суспільні відносини, які виникають у процесі повсякденного здійснення діяльності української держави з розвитку фізичної культури і спорту в певних організаційних формах, у тому числі юридично-владного характеру.

Література

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 14. — Ст. 80.
2. Про Міністерство у справах молоді та спорту: Указ Президента України від 26 лютого 2005 р. // Офіційний вісник. — 2005. — № 9. — Ст. 467.
3. Алексеев С. В. Спортивное право России: Правовые основы физической культуры и спорта. — М.: ЮПИТИ-ДАПА; Закон и право, 2005. — С. 297.
4. Браташовский С. П., Гусев А. В. Система управления физической культурой и спортом и организационно-правовые аспекты ее совершенствования. — Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1987. — С. 41.
5. Браташовский С. П. Организационно-правовые проблемы управления физической культурой и спортом в условиях рынка. — Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1996. — С. 98.
6. Гостев Р. Г. Спорт и законодательство. — М.: НИИЦ «Еврошкола», 2001. — С. 277.
7. Керимов Д. А. Категория цели в советском праве // Правоведение. — 1964. — № 3. — С. 33.
8. Крупчак О. Д. Організація виконавчої влади: Монографія. — К.: Вид-во УАДУ, 2001. — С. 74.
9. Робота органів виконавчої влади з питань молодіжної та сімейної політики, фізичної культури, спорту і туризму щодо забезпечення реалізації Послання Президента України до Верховної Ради України: «Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000–2004 роки» і Програми діяльності Кабінету Міністрів України «Реформи заради добробуту»: Зб. матеріалів всукр. семінару-паради, Донецьк, 27–28 квітня 2000 р. — К., 2000. — С. 5.